

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
ในเขตพื้นที่อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา *

**Role of local administrative organizations in preparing for an aging society in Sena
District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.**

ปริยาภรณ์ เจริญลาภ**

Preyaporn Jaroenlap

6714830083@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาพปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนแนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 คน ผลการวิจัย พบว่า บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ คือ มีการวางแผนงาน จัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ ส่งเสริมสุขภาพและให้บริการ สาธารณสุข ส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ เช่น การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ ส่งเสริมการประกอบอาชีพ การให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ปรับปรุงที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สันติสุขนงประมาณ และบุคลากรเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ส่วนปัญหาและอุปสรรค คือ ฐานข้อมูลผู้สูงอายุ ไม่เป็นระบบ ขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีงบประมาณที่จำกัด บุคลากร ที่ปฏิบัติงานไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น แนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ควรบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในต้นงบประมาณ บุคลากร ตลอดจนการพัฒนากระบวนการจัดทำ ฐานข้อมูลผู้สูงอายุและควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานหรือโครงการ ด้านผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนา นโยบายและแผนงานรองรับสังคมผู้สูงอายุได้อย่าง มีเอกภาพ ครอบคลุม และลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการ”

คำสำคัญ : บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ; สังคมผู้สูงอายุ ; การเตรียมความพร้อม

Keyword: Role of local administrative organizations; Aging Society ; Preparation

* บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ กรณีศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

** นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรอย่างมีนัยสำคัญ จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางการแพทย์ และวิทยาศาสตร์สุขภาพ การเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพ ตลอดจนมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น ส่งผลให้อายุขัยเฉลี่ยของประชากรเพิ่มสูงขึ้น ขณะเดียวกันอัตราการเจริญพันธุ์ก็ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเขตเมืองและพื้นที่อุตสาหกรรม ทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างชัดเจน โดยประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) ในปี พ.ศ. 2568 และจากการคาดการณ์เชิงประชากรศาสตร์ ประเทศไทยมีแนวโน้มจะก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super-Aged Society) ภายในปี พ.ศ. 2576 ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายด้านโครงสร้างประชากรที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุส่งผลกระทบต่อหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และระบบบริการสุขภาพ โดยเฉพาะปัญหาการลดลงของกำลังแรงงาน ภาวะพึ่งพิงที่เพิ่มสูงขึ้น ความกดดันต่อระบบสวัสดิการสังคมและงบประมาณภาครัฐ ตลอดจนความต้องการบริการสุขภาพที่มีความซับซ้อนมากขึ้นจากโรคเรื้อรังและการดูแลระยะยาว สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมในการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว ซึ่งการรับมือกับสังคมผู้สูงอายุไม่อาจดำเนินการโดยภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่ง หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด มีความเข้าใจบริบทพื้นที่ และมีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายในการจัดบริการสาธารณะและสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนโดยตรง ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการวางแผนและดำเนินมาตรการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การดูแล ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่ประสบกับการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุอย่างชัดเจน การศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ดังกล่าว จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจระดับความพร้อม รูปแบบการดำเนินงาน ตลอดจนศักยภาพและข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ การวิจัยครั้งนี้มุ่งหวังให้เกิดองค์ความรู้เชิงนโยบายและข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและยกระดับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาพปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนแนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัย 2 วิธี ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ จากตำรา บทความทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สืบค้นข้อมูลจากระบบออนไลน์ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. การลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือแบบเป็นทางการ

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากร (Population) ได้แก่ ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองเสนา เทศบาลตำบลหัวเวียง องค์การบริหารส่วนตำบลดอนทอง และองค์การบริหารส่วนตำบลรางจรเข้

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกตัวอย่างโดยกำหนดคุณลักษณะของประชากรที่ต้องการศึกษา (วิโรจน์ ก่อสกุล, 2565, หน้า 46) จึงใช้วิธีเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 4 คน ประกอบด้วย

2.1 ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม สังกัดเทศบาลเมืองเสนา	จำนวน 1 คน
2.2 นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ สังกัดเทศบาลตำบลหัวเวียง	จำนวน 1 คน
2.3 นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลดอนทอง	จำนวน 1 คน
2.4 เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลรางจรเข้	จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยกรณีศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or Formal interview) ลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถาม และข้อกำหนดที่แน่นอนตายตัว จะสัมภาษณ์ผู้ใด ก็ใช้คำถามเดียวกัน สุภางค์ จันทวานิช (อ้างถึงใน วิโรจน์ ก่อสกุล, 2566, หน้า 51) และการสัมภาษณ์ จะทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัย ได้กำหนดวันนัดหมายวันสัมภาษณ์ โดยได้แจ้งให้ผู้สัมภาษณ์ทราบก่อนล่วงหน้า ในการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะใช้การจดบันทึกและบันทึกเสียง โดยก่อนสัมภาษณ์จะขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์ในการจดบันทึกการสนทนาก่อนทุกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นตามแต่ละประเด็น
2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นคำถาม แล้วนำมาเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน ก่อนจะนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์
3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นคำถาม แล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกัน
4. นำข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบมาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อสรุปบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาพปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และแนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ โดยใช้การนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา (วิโรจน์ ก่อสกุล, 2566, หน้า 62 - 63)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลวิจัย ดังนี้

1. การวางแผนนโยบายหรือแผนงานรองรับสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มีการบรรจุประเด็นผู้สูงอายุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ได้ยึดถือให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ เช่น การวางแผนด้านสุขภาพและการดูแลระยะยาว การวางแผนด้านสวัสดิการสังคมและการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ฯลฯ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลประชากรผู้สูงอายุ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และกำหนดเป็นแนวทางการช่วยเหลือและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทและสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่

2. การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มีการดำเนินกิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพ เพื่อเพิ่มพูนทักษะและสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ รวมทั้งบุคคลในช่วงวัยใกล้เคียง และได้จัดโครงการพาผู้สูงอายุไปศึกษาอบรม และดูงานนอกพื้นที่ เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจ ลดความตึงเครียด ตลอดจนเพิ่มองค์ความรู้และทักษะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม เช่น วันลอยกระทง วันสงกรานต์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมกลุ่มร่วมกันภายในชุมชน

3. การส่งเสริมสุขภาพ และบริการสาธารณสุขของผู้สูงอายุในพื้นที่ มีการส่งเสริมสุขภาพและให้บริการสาธารณสุขแก่ผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศูนย์บริการสาธารณสุข โรงพยาบาลเสนา และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยจัดทำโครงการหรือกิจกรรมด้านสุขภาพที่หลากหลาย เช่น โครงการการตรวจคัดกรองสายตา การตรวจสุขภาพผู้สูงอายุ การสนับสนุนผ้าอ้อมผู้ใหญ่สำหรับผู้ป่วยที่มีภาวะพึ่งพิงและผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จัดกิจกรรมออกกำลังกาย จัดอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ยั่งยืน และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม

4. การส่งเสริมการรวมกลุ่ม และสร้างความเข้มแข็งของสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุผ่านการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกผู้สูงอายุด้วยกัน ตลอดจนเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคม และช่วยลดปัญหาความโดดเดี่ยวของผู้สูงอายุในท้องถิ่นได้

5. การส่งเสริมการประกอบอาชีพ หรือการหารายได้ของผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพและหารายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ผ่านการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านอาชีพ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ผู้สูงอายุประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายและวัยของตน เช่น งานหัตถกรรม งานแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน กระเป๋า Hand Made เป็นต้น อีกทั้งมีการประสานหาช่องทางการจำหน่ายสินค้า และผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุ เพื่อเปิดโอกาสให้มีรายได้และพึ่งพาตนเองได้

6. การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร พบว่า มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารโดยการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าว การติดป้ายประชาสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทาง Social ต่าง ๆ ตลอดจนมีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านสิทธิและสวัสดิการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

7. การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า มุ่งปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งในชุมชนและภายในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ เพื่อให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตประจำวัน

อย่างปลอดภัยและสะดวกสบาย รณรงค์ให้ประชาชนงดการเผาฟางในพื้นที่ เพื่อช่วยลดผลกระทบจากมลพิษทางอากาศ

8. การสนับสนุนงบประมาณเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ พบว่า มีการจัดสรรงบประมาณเพื่ออุดหนุนกองทุน สปสช. เพื่อให้ผู้ที่ขอรับการสนับสนุนไปดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ และจัดสรรงบประมาณไว้สำหรับการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการภายใต้แผนงานและยุทธศาสตร์การพัฒนา ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น งบประมาณด้านสุขภาพและการดูแลระยะยาว งบประมาณด้านสวัสดิการและความมั่นคง เป็นต้น

9. การวางแผนด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ พบว่า มีผู้ปฏิบัติงานพร้อมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุ เช่น การจัดส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ประกอบกับประสานความร่วมมือกับอาสาสมัครและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

1. การวางแผนนโยบายหรือแผนงานรองรับสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่ไม่เป็นระบบและปัจจุบัน ขาดข้อมูลที่ถูกต้อง สภาพสังคม และความต้องการของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน ทำให้ขาดความชัดเจนในการวางแผนงาน ประกอบกับขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน

2. การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ เนื่องจากผู้สูงอายุบางกลุ่ม มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวทางร่างกาย ภาระหน้าที่ส่วนตัว บางรายขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากขาดแรงกระตุ้นจากครอบครัวและเดินทางไม่สะดวก ประกอบกับงบประมาณมีไม่เพียงพอ เมื่อเทียบกับจำนวนผู้สูงอายุในพื้นที่และความหลากหลายของกิจกรรมที่จำเป็นต้องดำเนินการ ส่งผลให้บางโครงการต้องลดขนาดลง

3. การส่งเสริมสุขภาพ และบริการสาธารณสุขของผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า ขาดบุคลากรทางการแพทย์ และหน่วยบริการสาธารณสุข ประกอบกับจำนวนอาสาสมัครบริบาลท้องถิ่น (อสบ.) ในพื้นที่มีจำนวนน้อย ส่งผลให้บุคลากรไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและอุปกรณ์การแพทย์ ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การส่งเสริมการรวมกลุ่ม และสร้างความเข้มแข็งของสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า ขาดความร่วมมือจากผู้สูงอายุในพื้นที่ เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่จำเป็นต้องอยู่บ้านในช่วงเวลากลางวัน เพราะลูกหลานต้องไปทำงาน ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมขาดความสม่ำเสมอ มีข้อจำกัดด้านสุขภาพ ขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม และผู้สูงอายุบางกลุ่มไม่สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประชาสัมพันธ์ได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและสื่อสารสมัยใหม่ได้

5. การส่งเสริมการประกอบอาชีพ หรือการหารายได้ของผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มีผู้สูงอายุบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพ ผู้สูงอายุเข้าไม่ถึงข้อมูลจึงไม่รับรู้กิจกรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดขึ้น และขาดหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบกิจกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ประกอบกับบุคลากรไม่มีความรู้เฉพาะทาง ทำให้การส่งเสริมการประกอบอาชีพขาดความต่อเนื่อง และไม่บรรลุวัตถุประสงค์

6. การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีผู้สูงอายุส่วนมากไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้เอง ขาดทักษะการใช้เทคโนโลยี ลูกหลานไม่ได้ให้ความสนใจหรือไม่มีเวลาเพียงพอในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ประกอบกับบางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณจำกัดไม่สามารถผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ได้หลากหลายรูปแบบ ทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่

7. การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า มีงบประมาณในการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุ อีกทั้งยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการที่อยู่อาศัยที่ถูกต้องตรงตามหลักการ เนื่องจากไม่มีบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านที่อยู่อาศัยและการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ส่งผลให้ไม่สามารถให้คำแนะนำหรือสนับสนุนการปรับปรุงที่อยู่อาศัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. การสนับสนุนงบประมาณเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ พบว่า มีงบประมาณที่จำกัด เนื่องจากต้องจัดสรรงบประมาณบางส่วนไว้ไปใช้ดำเนินการกิจด้านอื่น ๆ ควบคู่กัน ตามความต้องการและความจำเป็นของประชาชนส่วนรวม อีกทั้งยังมีข้อผูกพันตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ขาดความยืดหยุ่นในการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ทำให้การริเริ่มหรือพัฒนาโครงการใหม่เพื่อรองรับความต้องการของผู้สูงอายุเป็นไปได้อย่างจำกัดและไม่ครอบคลุม

9. การวางแผนด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า มีบุคลากรจำนวนจำกัด ประกอบกับต้องรับผิดชอบภารกิจหลายด้านตามอำนาจหน้าที่ ส่งผลให้ไม่สามารถรองรับงานด้านผู้สูงอายุซึ่งมีปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นตามจำนวนผู้สูงอายุ ส่งผลให้การให้บริการ การดูแล และการติดตามข้อมูลผู้สูงอายุไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่หรือทุกกลุ่มเป้าหมาย และขาดโอกาสในการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะบุคลากรเฉพาะด้าน เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณเวลา และจำนวนบุคลากร ทำให้บุคลากรไม่สามารถพัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่

จากวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

1. การวางแผนนโยบายหรือแผนงานรองรับสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า ควรให้จัดทำฐานข้อมูลของผู้สูงอายุให้เป็นปัจจุบัน และครอบคลุมในทุกด้าน เช่น จำนวนผู้สูงอายุ ปัญหาสุขภาพ รายได้ และสภาพความเป็นอยู่ ประเมินแนวโน้มการเพิ่มจำนวนผู้สูงอายุ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนงาน มีการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจด้านผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับแผนระดับจังหวัดและประเทศ ตั้งเป้าหมายระยะยาว และระยะสั้นให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ และบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า ควรศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง โดยมุ่งเน้นการออกแบบโครงการที่มีความหลากหลายและครอบคลุมมิติต่าง ๆ ของคุณภาพชีวิต เช่น ด้านสุขภาพ ด้านอาชีพและรายได้ ด้านสังคมและอารมณ์ ด้านสภาพแวดล้อม ตลอดจนด้านการคุ้มครองและสวัสดิการ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน เสนอความคิดเห็น และร่วมดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การส่งเสริมสุขภาพ และบริการสาธารณสุขของผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า ต้องดำเนินการพัฒนาและสนับสนุนระบบการบริการสุขภาพระดับพื้นที่ในระยะยาว ส่งเสริมการทำงานร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) พัฒนาระบบการเยี่ยมบ้าน

และติดตามดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้ป่วยติดเตียงและผู้ที่ต้องพึ่งพิงจัดระเบียบบริการ เน้นการออกแบบดูแลสุขภาพเชิงป้องกันมากกว่าการรักษา และจัดตั้งชมรมส่งเสริมสุขภาพในชุมชนส่งเสริมความรู้ด้านโภชนาการ การใช้ยาที่ถูกต้อง และการดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้นของผู้สูงอายุ

4. การรวมกลุ่ม และสร้างความเข้มแข็งของสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า ควรดำเนินการส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้สูงอายุอย่างครอบคลุมและทั่วถึง โดยเน้นการเข้าถึงระดับครัวเรือน และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการเสนอความเห็น ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทเป็นผู้นำชุมชน สร้างช่องทางการรวมกลุ่ม เช่น Line Group, Facebook ชมรม เป็นต้น ส่งเสริมการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุระดับหมู่บ้าน และสร้างเครือข่ายระดับตำบล อำเภอ

5. การส่งเสริมการประกอบอาชีพ หรือการหารายได้ของผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสร้างช่องทางจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ และผูกขาดการค้ากับตลาดในพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งในการจำหน่ายสินค้าอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือสิ่งที่พื้นที่มีอยู่เพื่อประหยัดต้นทุนในการผลิต ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถและบริบทในพื้นที่ รวมทั้งประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดอบรม พัฒนาทักษะจำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพสมัยใหม่

6. การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร พบว่า ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดอบรมความรู้ด้านเทคโนโลยีพื้นฐาน จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือศูนย์ผู้สูงอายุ บูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดทำฐานข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้สูงอายุ และอัปเดตอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ทันสมัย ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

7. การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า ต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ โดยมุ่งปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและพื้นที่สาธารณะให้ปลอดภัยและเหมาะสม ควรบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พม. การเคหะแห่งชาติ เพื่อสนับสนุนงบประมาณดำเนินโครงการด้านที่อยู่อาศัย พร้อมทั้งควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในบ้าน เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ

8. การสนับสนุนงบประมาณเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ พบว่า ควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นระบบ ควบคู่กับการบูรณาการทรัพยากรร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนแสวงหาแหล่งงบประมาณเพิ่มเติมจากภาครัฐส่วนกลางและจังหวัด เพื่อสนับสนุนโครงการด้านคุณภาพชีวิต การดูแลสุขภาพ การปรับปรุงที่อยู่อาศัย และการส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุ ให้ความสำคัญกับการกำหนดงบประมาณในแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างชัดเจน และการประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรสาธารณประโยชน์เพื่อระดมทุนสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

9. การวางแผนด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ควรให้ความสำคัญต่อการวางแผนบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงจำนวนผู้สูงอายุ ลักษณะของปัญหา และความต้องการการดูแลของผู้สูงอายุในแต่ละชุมชน ให้เหมาะสมกับภารกิจในพื้นที่ พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ผ่านการอบรมและเพิ่มทักษะที่จำเป็น รวมถึงส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีจัดทำฐานข้อมูล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เน้นการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ และควรสร้างแรงจูงใจเพื่อสนับสนุนให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย นำแนวคิดทฤษฎีของ Christopher Hood, David Osborne and Ted Gaebler และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาอภิปรายผลตามกรอบประเด็นปัญหา ซึ่งมีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

1.1 การวางแผนนโยบายหรือแผนงานรองรับสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มีการวางแผนนโยบายและแผนงานเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นภายใต้ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ การดำเนินงานมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561) โดยให้ความสำคัญกับการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลประชากรผู้สูงอายุ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน และกำหนดแนวทางการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ของ Christopher Hood (อ้างถึงใน บุญเกียรติ การะเวกพันธ์, 2567, หน้า 99) ที่เน้นการกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และตัวชี้วัดที่ชัดเจน ควบคู่กับการบริหารจัดการโดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุเกิดประสิทธิภาพและสามารถติดตามประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.2 การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มีการดำเนินกิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพ จัดโครงการพาผู้สูงอายุไปศึกษาอบรม และดูงานนอกพื้นที่ เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจ ลดความตึงเครียด ตลอดจนเพิ่มองค์ความรู้ และทักษะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ ประเพณีและวัฒนธรรม เช่น วันลอยกระทง วันสงกรานต์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมกลุ่มร่วมกันภายในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญาณัฐ สุรินทวงศ์ (2567) ที่ชี้ให้เห็นถึงความต้องการกิจกรรมพัฒนาทักษะ การดูแลสุขภาพ และการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโครงการฝึกอาชีพ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างพื้นที่ทางสังคม เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น

1.3 การส่งเสริมสุขภาพ และบริการสาธารณสุขของผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มีการส่งเสริมสุขภาพ และให้บริการสาธารณสุขแก่ผู้สูงอายุโดยมุ่งเน้นการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศูนย์บริการสาธารณสุข โรงพยาบาลเสนา และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทั้งนี้ มีการดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านสุขภาพที่หลากหลาย เช่น การตรวจคัดกรองสายตา การตรวจสุขภาพผู้สูงอายุ การสนับสนุนผ้าอ้อมผู้ใหญ่สำหรับผู้ป่วยที่มีภาวะพึ่งพิงและผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จัดกิจกรรมออกกำลังกาย จัดอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะที่ยั่งยืนและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) ของ Christopher Hood (อ้างถึงใน บุญเกียรติ การะเวกพันธ์, 2567, หน้า 99) สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ของ Christopher Hood ที่เน้นการบริหารจัดการโดยนักวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญในการกำกับดูแลงานด้านสุขภาพ ตลอดจนสอดคล้องกับงานวิจัยของชิตชนก พวงเพชร (2567) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพแบบบูรณาการ และการสร้างเครือข่ายผู้ดูแลในชุมชน เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

1.4 การส่งเสริมการรวมกลุ่ม และสร้างความเข้มแข็งของสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุผ่านการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกผู้สูงอายุด้วยกัน ตลอดจนเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคม และช่วยลดปัญหาความโดดเดี่ยวของผู้สูงอายุในท้องถิ่นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร พิงไชย (2566) ที่ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักใหญ่ อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ และหลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ของ Christopher Hood (อ้างถึงใน บุญเกียรติ การะเวกพันธ์,

2567, หน้า 99) เน้นการจัดการตามแบบภาคเอกชน (Stress on private sector styles of management practice) เพราะการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ เป็นการสร้างระบบที่เปิดโอกาสให้กลุ่มภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทบริหารจัดการตนเอง คล้ายแนวคิด การกระจายอำนาจแบบเอกชน (Self-managed groups) ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม มีส่วนร่วม และร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่

1.5 การส่งเสริมการประกอบอาชีพ หรือการหารายได้ของผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพและหารายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ผ่านการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมฝึกอบรมทักษะด้านอาชีพ เช่น งานหัตถกรรม งานแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน กระเป่า Hand Made เป็นต้น อีกทั้งยังมีการประสานหาช่องทางจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุ เพื่อเปิดโอกาสให้มีรายได้และพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร พิงไชย (2566) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษา องค์กรบริหารส่วนตำบลบางรักใหญ่ อ. บางบัวทอง จ. นนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลบางรักใหญ่ดำเนินงานตามบทบาทที่ได้รับในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ การสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ การฝึกอาชีพ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ มีจิตสาธารณะ และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

1.6 การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร พบว่า มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าว การติดป้ายประชาสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทาง Social ต่าง ๆ ตลอดจนมีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านสิทธิและสวัสดิการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560) ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ดูแล จัดบริการสาธารณะ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุ และสอดคล้องแนวคิดของ David Osborne and Ted Gaebler (อ้างถึงใน บุญเกียรติ การะเวกพันธ์, 2567, หน้า 100) ที่ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่มุ่งสนองต่อการเรียกร้องของลูกค้ายมากกว่าที่จะสนองต่อความต้องการของตัวระบบราชการและข้าราชการ

1.7 การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยมุ่งปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งในชุมชนและภายในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ เพื่อให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตประจำวันอย่างปลอดภัยและสะดวกสบาย มีการรณรงค์ให้ประชาชนงดการเผาฟางในพื้นที่ เพื่อช่วยลดผลกระทบจากมลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้สูงอายุในท้องถิ่นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร พิงไชย (2566) ที่ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษาองค์กรบริหารส่วนตำบลบางรักใหญ่ อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลบางรักใหญ่ดำเนินงานตามบทบาทที่ได้รับในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ การสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ การฝึกอาชีพ รวมถึงการส่งเสริมให้มีที่อยู่อาศัย และจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสอดคล้องกับแนวคิดของ David Osborne and Ted Gaebler (อ้างถึงใน บุญเกียรติ การะเวกพันธ์, 2567, หน้า 100) ที่ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่มุ่งสนองต่อการเรียกร้องของลูกค้ายมากกว่าที่จะสนองต่อความต้องการของตัวระบบราชการและข้าราชการ

1.8 การสนับสนุนงบประมาณเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ พบว่า มีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยการจัดสรรงบประมาณเพื่ออุดหนุนกองทุน สปสช. เพื่อให้ผู้ที่ขอรับ

การสนับสนุนไปดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ และจัดสรรงบประมาณไว้สำหรับการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการภายใต้แผนงานและยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560) ได้บัญญัติในเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ กล่าวคือ การจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ หรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการใด ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนงบประมาณและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจดังกล่าวของส่วนราชการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เป็นของตนเองโดยจัดระบบภาษีหรือการจัดสรรภาษี ที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้อย่างเพียงพอ

1.9 การวางแผนด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ พบว่า มีการวางแผนด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ โดยมีการจัดเตรียมผู้ปฏิบัติงานให้พร้อมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ รวมทั้งส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุ เช่น การจัดส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ประกอบกับประสานความร่วมมือกับอาสาสมัครและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Christopher Hood (อ้างถึงใน บุญเกียรติ ภาวะเวกพันธ์, 2567, หน้า 99) กล่าวคือ บริหารจัดการโดยนักวิชาชีพที่ชำนาญการ (Hands-on professional management) รับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

2. ปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

2.1 การวางแผนนโยบายหรือแผนงานรองรับสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มีฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่ไม่เป็นระบบและปัจจุบัน ขาดข้อมูลที่ถูกต้อง สภาพสังคม และความต้องการของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน ทำให้ขาดความชัดเจนในการวางแผนงาน ประกอบกับขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยจรูธา ปิตตาระพัง (2567) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กรณีศึกษาองค์กรการบริหารส่วนตำบลสองคอน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่าองค์กรการบริหารส่วนตำบลสองคอนมีความพยายามในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ การเยี่ยมบ้านร่วมกับอาสาสมัคร การสนับสนุนการเข้าถึงบริการสาธารณสุขและรายได้ขั้นพื้นฐาน บทบาทดังกล่าวยังอยู่ในลักษณะ กิจกรรมเฉพาะกิจ ไม่ได้ถูกวางไว้ในฐานะภารกิจหลักเชิงระบบ เนื่องจากติดขัดข้อจำกัดเชิงโครงสร้างหลายด้าน ได้แก่ การขาดอำนาจเชิงนโยบาย และไม่มีฐานข้อมูลรายบุคคลที่เพียงพอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอุมา บุตรเริ่ม (2561) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนในการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติผลการวิจัยพบว่า ระบบฐานข้อมูลยังขาดการเชื่อมโยง

2.2 การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า ผู้สูงอายุบางกลุ่ม มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวทางร่างกาย ภาระหน้าที่ส่วนตัว บางรายขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากขาดแรงกระตุ้นจากครอบครัวและเดินทางไม่สะดวก ประกอบกับงบประมาณไม่มีเพียงพอเมื่อเทียบกับจำนวนผู้สูงอายุในพื้นที่และความหลากหลายของกิจกรรมที่จำเป็นต้องดำเนินการ ส่งผลให้บางโครงการต้องลดขนาดลง สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญาณัฐ สุรินทวงศ์ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างตำบลสุขภาวะ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุประสบปัญหาสุขภาพด้านร่างกายจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และโรคข้อเข่าเสื่อม อีกทั้งบางรายยังขาดการดูแลจากสมาชิกในครอบครัว ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุเผชิญกับความต่างทางความคิดระหว่างวัยกับสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้

ผู้สูงอายุรู้สึกขาดคุณค่าและกำลังใจ ในด้านสังคม ผู้สูงอายุบางรายขาดการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

2.3 การส่งเสริมสุขภาพ และบริการสาธารณสุขของผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า ขาดบุคลากรทางการแพทย์และหน่วยบริการสาธารณสุข ประกอบกับจำนวนอาสาสมัครบริบาลท้องถิ่น (อสบ.) ในพื้นที่มีจำนวนน้อย ส่งผลให้บุคลากรไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและอุปกรณ์การแพทย์ ทำ สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร พิงไชย (2566) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักใหญ่ อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าปัญหา และอุปสรรคที่ทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างจำกัด ได้แก่ ปัญหาด้านบุคลากร และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัฐา บิตตาระพัง (2567) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสองคอน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลสองคอนมีความพยายามในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ การเยี่ยมบ้านร่วมกับบอสม. การสนับสนุนการเข้าถึงบริการสาธารณสุขและรายได้ขั้นพื้นฐาน บทบาทดังกล่าวยังอยู่ในลักษณะ กิจกรรมเฉพาะกิจไม่ได้ถูกวางไว้ในฐานะภารกิจหลักเชิงระบบ เนื่องจากติดขัดข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ได้แก่ การขาดอำนาจเชิงนโยบาย ขาดงบประมาณที่มีความยืดหยุ่น ขาดบุคลากรเฉพาะทางด้านผู้สูงอายุ

2.4 การส่งเสริมการรวมกลุ่ม และสร้างความเข้มแข็งของ สังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า ขาดความร่วมมือจากผู้สูงอายุในพื้นที่ เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่จำเป็นต้องอยู่บ้านในช่วงเวลากลางวัน เพราะลูกหลานต้องไปทำงาน ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมขาดความสม่ำเสมอ มีข้อจำกัดด้านสุขภาพ ขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม และผู้สูงอายุบางกลุ่มไม่สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประชาสัมพันธ์ได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและสื่อสารสมัยใหม่ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของชิตชนก พวงเพชร (2567) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ : กรณีศึกษา เทศบาลตำบลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ทางเทศบาลมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร โครงสร้างพื้นฐาน และการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุในพื้นที่ห่างไกลและกลุ่มที่ขาดความพร้อมทางเทคโนโลยี

2.5 การส่งเสริมการประกอบอาชีพ หรือการหารายได้ของผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มีผู้สูงอายุบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพ ผู้สูงอายุเข้าไม่ถึงข้อมูลจึงไม่รู้จักกิจกรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดขึ้น และขาดหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบกิจกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ประกอบกับบุคลากรไม่มีความรู้เฉพาะทาง ทำให้การส่งเสริมการประกอบอาชีพ ขาดความต่อเนื่อง และไม่บรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของชิตชนก พวงเพชร (2567) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ : กรณีศึกษา เทศบาลตำบลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในพื้นที่ห่างไกลและบางกลุ่มที่ขาดความพร้อมทางเทคโนโลยีจึงทำให้ขาดการรับรู้ข่าวและกิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดขึ้น

2.6 การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร พบว่า มีผู้สูงอายุส่วนมากไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้เอง ขาดทักษะการใช้เทคโนโลยี ลูกหลานไม่ได้ให้ความสนใจหรือไม่มีเวลาเพียงพอในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ประกอบกับบางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณจำกัด ไม่สามารถผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ได้หลากหลายรูปแบบ ทำ สอดคล้องกับผลการวิจัยของชิตชนก พวงเพชร (2567) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ : กรณีศึกษา เทศบาลตำบลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุบางกลุ่มที่ขาดความพร้อมทางเทคโนโลยี และสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญาณัฐ สุรินทวงศ์ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของ

ผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างตำบลสุขภาพะ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุบางรายขาดการดูแลจากสมาชิกในครอบครัว ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุเผชิญกับความต่างทางความคิดระหว่างวัยกับสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกขาดคุณค่าและกำลังใจในด้านสังคม ผู้สูงอายุบางรายขาดการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

2.7 การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า มีงบประมาณในการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุ อีกทั้งยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการที่อยู่อาศัยที่ถูกต้องตรงตามหลักการ เนื่องจากไม่มีบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านที่อยู่อาศัยและการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ส่งผลให้ไม่สามารถให้คำแนะนำหรือสนับสนุนการปรับปรุงที่อยู่อาศัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร พิงไชย (2566) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักใหญ่ อ. บางบัวทอง จ. นนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา และอุปสรรคที่ทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างจำกัด ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณ

2.8 การสนับสนุนงบประมาณเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ พบว่า มีงบประมาณที่จำกัดเนื่องจากต้องจัดสรรงบประมาณบางส่วนไว้ไปใช้ดำเนินการกิจด้านอื่น ๆ ควบคู่กัน ตามความต้องการและความจำเป็นของประชาชนส่วนรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร พิงไชย (2566) ที่ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักใหญ่ อ. บางบัวทอง จ. นนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา และอุปสรรคที่ทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างจำกัด ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านบุคลากร และปัญหาและอุปสรรคในการลงพื้นที่ในการดูแลผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัฐา ปิตตาระพัง (2567) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลสองคอน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า มีข้อจำกัดเชิง โครงสร้างหลายด้าน ได้แก่ การขาดอำนาจเชิงนโยบาย ขาดงบประมาณที่มีความยืดหยุ่น

2.9 การวางแผนด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า มีบุคลากรจำนวนจำกัด ประกอบกับต้องรับผิดชอบภารกิจหลายด้านตามอำนาจหน้าที่ ส่งผลให้ไม่สามารถรองรับงานด้านผู้สูงอายุซึ่งมีปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นตามจำนวนผู้สูงอายุ ส่งผลให้การให้บริการ การดูแล และการติดตามข้อมูลผู้สูงอายุไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่หรือทุกกลุ่มเป้าหมาย และขาดโอกาสในการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะบุคลากรเฉพาะด้าน เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ เวลา และจำนวนบุคลากร ทำให้บุคลากรไม่สามารถพัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่ จิรัฐา ปิตตาระพัง (2567) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลสองคอน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีข้อจำกัดในเชิงโครงสร้างขาดบุคลากรเฉพาะทางด้านผู้สูงอายุ

3. แนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

3.1 การวางแผนนโยบายหรือแผนงานรองรับสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า ควรให้จัดทำฐานข้อมูลของผู้สูงอายุให้เป็นปัจจุบัน และครอบคลุมในทุกด้าน เช่น จำนวนผู้สูงอายุ ปัญหาสุขภาพ รายได้ และสภาพความเป็นอยู่ ประเมินแนวโน้มการเพิ่มจำนวนผู้สูงอายุ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนงาน มีการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจด้านผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับแผนระดับจังหวัดและประเทศ ตั้งเป้าหมายระยะยาว และระยะสั้น ให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ และบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร พิงไชย (2566) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักใหญ่ อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าองค์การภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรวางแผนร่วมกันในการดูแลผู้สูงอายุให้ครอบคลุมในเรื่องการดูแลสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ และสังคม เน้นให้ผู้สูงอายุ บุคคลในครอบครัว ได้มีส่วนร่วม และสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอุมา บุตรเริ่ม (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนในการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่าควรส่งเสริมความเข้มแข็ง กลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานผู้สูงอายุในทุกระดับ โดยพัฒนาขีดความสามารถของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติให้ดำเนินการเชิงรุก ประสานความร่วมมือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐควรมีหน่วยงานประสานกลาง และมีการบูรณาการ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน และประชาชน ควรแต่งตั้งภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนของคณะกรรมการกำกับดูแล เพื่อให้มีบทบาทในกระบวนการติดตาม

3.2 การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่าควรศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง โดยมุ่งเน้นการออกแบบโครงการที่มีความหลากหลายและครอบคลุมมิติต่าง ๆ ของคุณภาพชีวิต เช่น ด้านสุขภาพ ด้านอาชีพและรายได้ ด้านสังคมและอารมณ์ ด้านสภาพแวดล้อม ตลอดจนด้านการคุ้มครองและสวัสดิการ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน เสนอความคิดเห็น และร่วมดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร พิงไชย (2566) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักใหญ่ อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าแนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสนับสนุนในเรื่องการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร ด้านผู้สูงอายุ และองค์การภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรวางแผนร่วมกันในการดูแลผู้สูงอายุให้ครอบคลุมในเรื่องการดูแลสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ และสังคม เน้นให้ผู้สูงอายุ บุคคลในครอบครัว ได้มีส่วนร่วม

3.3 การส่งเสริมสุขภาพ และบริการสาธารณสุขของผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า ต้องดำเนินการพัฒนาและสนับสนุนระบบการบริการสุขภาพระดับพื้นที่ในระยะยาว ส่งเสริมการทำงานร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) พัฒนาระบบการเยี่ยมบ้าน และติดตามดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้ป่วยติดเตียงและผู้ที่ต้องพึ่งพิงจัดระเบียบบริการ เน้นการออกแบบดูแลสุขภาพเชิงป้องกันมากกว่าการรักษา และจัดตั้งชมรมส่งเสริมสุขภาพในชุมชนส่งเสริมความรู้ด้านโภชนาการ การใช้ยาที่ถูกต้อง และการดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้นของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร พิงไชย (2566) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักใหญ่ อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าแนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสนับสนุน บุคลากรด้านผู้สูงอายุ ควรวางแผนร่วมกันในการดูแลผู้สูงอายุให้ครอบคลุมในเรื่องการดูแลสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ และสังคม

3.4 การรวมกลุ่ม และสร้างความเข้มแข็งของสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า ควรดำเนินการส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้สูงอายุอย่างครอบคลุมและทั่วถึง โดยเน้นการเข้าถึงระดับครัวเรือน และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการเสนอความเห็น ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทเป็นผู้นำชุมชน สร้างช่องทางการรวมกลุ่ม เช่น Line Group, Facebook ชมรม เป็นต้น ส่งเสริมการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุระดับหมู่บ้าน และสร้างเครือข่ายระดับตำบล อำเภอ สอดคล้องกับแนวคิดของ David Osborne and Ted Gaebler (อ้างถึงใน บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์, 2567, หน้า 100) เสนอการดำเนินการปฏิรูประบบราชการแบบผู้ประกอบการที่ให้บทบาทแก่ชุมชนในการจัดการตนเอง

3.5 การส่งเสริมการประกอบอาชีพ หรือการหารายได้ของผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสร้างช่องทางจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ และผูกขาดการค้ากับตลาดในพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งในการจำหน่ายสินค้าอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือสิ่งที่พื้นที่มีอยู่ เพื่อประหยัดต้นทุนในการผลิต ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถและบริบทในพื้นที่ รวมทั้งประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดอบรม พัฒนาทักษะจำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพสมัยใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ David Osborne and Ted Gaebler (อ้างถึงใน บุญเกียรติ การะเวกพันธ์, 2567, หน้า 100) ต้องการให้ระบบราชการทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงมากกว่าให้ระบบราชการลงมือทำเอง

3.6 การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดอบรมความรู้ด้านเทคโนโลยีพื้นฐาน จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภายในองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นหรือศูนย์ผู้สูงอายุ บูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดทำฐานข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้สูงอายุ และอัปเดตอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ทันสมัย ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ ต่อการดำรงชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัฐา ปิตตาระพัง (2567) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลสองคอน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า ควรปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานหลักในการทำหน้าที่ ออกแบบนโยบาย กำกับมาตรฐาน สนับสนุน งบประมาณ และพัฒนาฐานข้อมูลกลาง ขณะที่ท้องถิ่นควรได้รับการเสริมสร้างศักยภาพเพื่อทำหน้าที่ เป็นหน่วยปฏิบัติในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับบทบาท องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากผู้ปฏิบัติ ให้เป็นผู้จัดการรัฐสวัสดิการเชิงพื้นที่ได้ เพื่อให้เกิดระบบการจัดการ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรในระยะยาวอย่างแท้จริง

3.7 การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า ต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ โดยมุ่งปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและ พื้นที่สาธารณะให้ปลอดภัยและเหมาะสม ควรบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนงบประมาณ ดำเนินโครงการด้านที่อยู่อาศัย พร้อมทั้งควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม ในบ้าน เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัฐา ปิตตาระพัง (2567) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล สองคอน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า ควรปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง หน่วยงานหลักในการทำหน้าที่ออกแบบนโยบาย กำกับมาตรฐาน สนับสนุน งบประมาณ เป็นหน่วยปฏิบัติ ในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากผู้ปฏิบัติ ให้เป็นผู้จัดการรัฐ สวัสดิการเชิงพื้นที่ได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ David Osborne and Ted Gaebler (อ้างถึงใน บุญเกียรติ การะเวกพันธ์, 2567, หน้า 100) กล่าวคือ ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่มุ่งสนองต่อการเรียกร้อง ของลูกค้ามากกว่าที่จะสนองต่อความต้องการของตัวระบบราชการและข้าราชการ

3.8 การสนับสนุนงบประมาณเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ พบว่า ควรสนับสนุนงบประมาณ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นระบบ ควบคู่กับการบูรณาการ ทรัพยากรร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ แสวงหาแหล่งงบประมาณเพิ่มเติมจากภาครัฐส่วนกลางและจังหวัด เพื่อ สนับสนุนโครงการด้านคุณภาพชีวิต การดูแลสุขภาพ การปรับปรุงที่อยู่อาศัย และการส่งเสริมอาชีพของ ผู้สูงอายุ ให้ความสำคัญกับการกำหนดงบประมาณในแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างชัดเจน และการประสานความ ร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรสาธารณประโยชน์เพื่อระดมทุนสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ แนวคิดของ David Osborne and Ted Gaebler (อ้างถึงใน บุญเกียรติ การะเวกพันธ์, 2567, หน้า 100) กล่าวคือ ต้องการให้ระบบราชการดำเนินงานในลักษณะที่เป็นแบบรัฐวิสาหกิจมุ่งการแสวงหารายได้มากกว่าการใช้จ่าย โดยไม่เพียงแต่บริหารงบประมาณที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด แต่ยังคงมองหาแนวทางใหม่ ๆ ในการ สร้างงบประมาณเพิ่มเติมหรือเพิ่มศักยภาพทางการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.9 การวางแผนด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ควรให้ความสำคัญต่อการวางแผนบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงจำนวนผู้สูงอายุ ลักษณะของปัญหา และความต้องการการดูแลของผู้สูงอายุ ให้เหมาะสมกับภารกิจในพื้นที่ พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพของบุคลากรผ่านการอบรมและเพิ่มทักษะที่จำเป็น รวมถึงส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีจัดทำฐานข้อมูล เน้นการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ และควรสร้างแรงจูงใจเพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร พิงไชย (2566) ที่ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเองกรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักใหญ่ อ.บางบัวทอง จ. นนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าควรสนับสนุนเรื่องการวางแผนร่วมกันในบุคลากรด้านผู้สูงอายุ และองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้การดูแลผู้สูงอายุให้ครอบคลุมในเรื่องการดูแลสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ และสังคม และสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ของ Christopher Hood (อ้างถึงใน บุญเกียรติ ภาวะเวกพันธ์, 2567, หน้า 99) (Hands-on professional management) เพราะมีการวางแผนกำลังคน พัฒนาศักยภาพอบรมทักษะ และสร้างแรงจูงใจให้บุคลากร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การวางแผนนโยบายหรือแผนงานรองรับสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ ควรพัฒนาฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้เป็นปัจจุบันและครอบคลุม เพื่อนำมาใช้กำหนดทิศทางนโยบายและการวางแผนงานด้านผู้สูงอายุทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และควรมีการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประสานข้อมูลและกำหนดนโยบายร่วมกัน
2. การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ ควรมีทำงานเชิงรุกในการพัฒนาโครงการและกิจกรรมที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยศึกษาข้อมูลและความต้องการของผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ความต้องการ และบริบทของผู้สูงอายุในพื้นที่ ใช้ข้อมูลเป็นฐานประกอบการออกแบบโครงการและกิจกรรมให้ตอบสนองต่อปัญหาอย่างแท้จริง ออกแบบโครงการที่ครอบคลุมหลายมิติของคุณภาพชีวิต
3. การส่งเสริมสุขภาพ และบริการสาธารณสุขของผู้สูงอายุในพื้นที่ ควรพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขระดับพื้นที่แบบบูรณาการ โดยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และหน่วยงานด้านสุขภาพในระดับอำเภอและจังหวัด จัดตั้งกลไกทำงานร่วม เช่น คณะทำงานดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระดับตำบล เพื่อให้การดำเนินงานมีทิศทางร่วมกันและลดความซ้ำซ้อนของการทำงานร่วมกัน
4. การส่งเสริมการรวมกลุ่ม และสร้างความเข้มแข็งของสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่ ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในทุกๆระดับตั้งแต่ระดับครัวเรือน หมู่บ้าน ตำบล ไปจนถึงระดับอำเภอ โดยสนับสนุนการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ รวมถึงกลุ่มย่อยตามความสนใจ เช่น กลุ่มออกกำลังกาย กลุ่มงานฝีมือ หรือกลุ่มเรียนรู้เทคโนโลยี สร้างพื้นที่และช่องทางการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วม พัฒนาช่องทางแลกเปลี่ยนข้อมูลและจัดกิจกรรม เช่น Line Group, Facebook, แพลตฟอร์มชุมชน และศูนย์ผู้สูงอายุประจำตำบล ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถสื่อสารเชื่อมต่อกับเพื่อนร่วมวัย อปท. และภาคประชาสังคมได้สะดวกขึ้น
5. การส่งเสริมการประกอบอาชีพ หรือการหารายได้ของผู้สูงอายุในพื้นที่ ควรส่งเสริมโอกาสทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรในพื้นที่ ค้นหาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมด้านอาชีพที่ผู้สูงอายุมีศักยภาพ เช่น งานหัตถกรรม อาหารพื้นบ้าน

การเกษตรปลอดภัย สนับสนุนการใช้วัตถุพิษภายในท้องถิ่น เพื่อลดต้นทุน และสร้างอัตลักษณ์สินค้าให้เป็นที่รู้จัก ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน มหาวิทยาลัย และสถาบันฝึกอบรมจัดอบรมเสริมทักษะจำเป็น

6. การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ควรสร้างระบบข้อมูลสำหรับผู้สูงอายุและบูรณาการร่วมกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการรวบรวมข้อมูลและประมวลผลให้ได้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน ควรพัฒนาบุคลากรท้องถิ่นให้มีศักยภาพด้านการบริหารจัดการและการให้บริการสวัสดิการสังคมเชิงรุก พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ และภาคประชาชน เพื่อให้การจัดสวัสดิการให้มีความต่อเนื่อง ครอบคลุมประชากรสูงวัยได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งควรผลักดันให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และผู้จัดการรัฐสวัสดิการระดับพื้นที่อย่างแท้จริง

7. การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ควรยกระดับบทบาทด้านการจัดการสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานหลัก เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ การเคหะแห่งชาติ ตลอดจนหน่วยงานภาคเอกชนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการสนับสนุนงบประมาณ โครงการจัดสร้างหรือปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยต่อผู้สูงวัย ควบคู่กับการส่งเสริมความรู้แก่ผู้สูงอายุและครอบครัวเกี่ยวกับการปรับสภาพบ้าน ลดจุดเสี่ยงและอุบัติเหตุ นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทในฐานะผู้จัดการรัฐสวัสดิการเชิงพื้นที่ที่เน้นการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน มากกว่าการทำงานเชิงรับในระบบราชการ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในระยะยาว

8. การสนับสนุนงบประมาณเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรวางแผนการจัดสรรงบประมาณด้านผู้สูงอายุให้เพียงพอต่อและเหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ โดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างชัดเจน พร้อมดำเนินการบูรณาการแหล่งทุนจากหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานรัฐ ส่วนกลาง จังหวัด ภาคเอกชน และองค์กรสาธารณประโยชน์ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการสนับสนุนโครงการในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

9. การวางแผนด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการวางแผนกำลังคนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้มีการกำหนดโครงสร้างบุคลากรที่รองรับภารกิจด้านผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ และเหมาะสมกับสภาพปัญหาในพื้นที่ ควบคู่กับการยกระดับทักษะ ความรู้ และสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ผ่านหลักสูตรอบรมเฉพาะทาง รวมทั้ง ศึกษาแนวทางการสร้างแรงจูงใจและระบบสวัสดิการบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานเท่านั้น ควรเพิ่มวิธีการเก็บข้อมูล เช่น การใช้แบบสอบถามเชิงปริมาณร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงการเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุ ครอบครัว หน่วยงานสนับสนุน และผู้กำหนดนโยบาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสะท้อนมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ

2. ควรขยายพื้นที่การศึกษาไปยังหลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการดำเนินงาน และแนวทางที่ส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในระดับพื้นที่

3. ผู้วิจัยควรศึกษาในประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ศึกษากระบวนการบริหารจัดการ การประสานงานการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ ศูนย์บริการสาธารณสุข และอาสาสมัคร การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ การประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ สภาพความเป็นอยู่ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรรณนิกา เจริญลักษณ์. (2545). บทบาทผู้สูงอายุในฐานะเป็นผู้ให้การสนับสนุนแก่สังคม: ศึกษาเฉพาะกรณีชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กัญญาณัฐ สุรินทวงศ์. (2567). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างตำบลสุขภาวะ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เกษรา โพธิ์เย็น. (2562). สังคมผู้สูงอายุ : โอกาสของธุรกิจที่ยั่งยืนในอนาคต. วารสารวิทยาการปริทัศน์, 21(ฉบับที่ 1), 203-205.

จิรฐา ปิตตาระพัง. (2567). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กรณีศึกษา องค์การบริหาร ส่วนตำบลสองคอน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี. การค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จุฑาภักดิ์ เจนจิตร. (2567). ชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและผู้พิการ Age-Friendly Communities ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (หน้า 4). กรมอนามัย : กลุ่มพัฒนาระบบส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและเครือข่าย สำนักอนามัยผู้สูงอายุ.

ชนัญญา ปัญจพล. (2558). การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (ส่วนกลาง). วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชิตชนก พวงเพชร. (2567). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ:กรณีศึกษา เทศบาลตำบล รัษฎบุรีจังหวัดปทุมธานี. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นงนุช เซาว์ศิลป์. (2563). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการพยาบาล. นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม,คณะพยาบาลศาสตร์.

บุญเกียรติ การะเวกพันธ์. (2567). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิจัยพื้นฐาน รัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจพร พิงไชย.(2566). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักใหญ่ อ. บางบัวทอง จ. นนทบุรี.โรงเรียนกฎหมายและการเมือง, มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

สิริณัฐชา จาง. (2566). แนวทางการพัฒนาที่พักรักษาของกิจการการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงที่มีหลายสาขา กรณีศึกษา บ้านลิลิสา สาขาลำปาง ป่าแดด เชียงใหม่ และบางนา. วิทยานิพนธ์เคหพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต,จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกเชต เวพูนาร์ภ. (2562). การศึกษาพฤติกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะในเขตเมืองของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา เขตเทศบาลนครขอนแก่น. สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อรอุมา บุตรเริ่ม. (2561). บทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนในการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติ. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.